

Panu

Sorrosta itsenäisyyteen

Jouluksi vanhakin nuortuu, näinhän lauletaan. Vanha on viime aikoina jo muutenkin huomannut itsensä nuoreksi: minulla ei ole vähäisintäkään ajoitettavissa olevaa muistikuvaa keisarivallan ajalta, vaikka olenkin syntynyt Suomen suuriruhtinaskunnassa samalla viikolla kuin ensimmäinen maailmansota.

Olen joutunut viime aikoina keskustelemaan hyvin monen itseäni vanhemman kanssa vuoden 1917 tapahtumista. Kaiken lisäksi olin mukana marraskuun viimeisenä Ainolankuussa, johon Pohjois-Pohjanmaan Museoyhdistys oli järjestänyt "historiallisen" tilaisuuden. Ainolaan on vuoden loppuun saakka pystytetty mielenkiintoinen ja valaiseva näyttely: Sorrosta itsenäisyyteen. Yhdistys oli kutsunut ystäviään, vanhoja ja nuoria, tutustumaan näyttelyyn, jonka esitteli erinomaisen havainnollisesti ja selkeästi museon amanuenssi, maisteri Aulis Forss. Mukaan oli haastettu useita vanhoja oululaisia, jotka kaikki 1917 olivat nuoria. Heitä haastatellen ja siltä pohjalta keskustelua synnyttämällä yritettiin muodostaa kuvaa siitä, miten suuri sanoma aikanaan tuli perille, miltä tuntui, kun tuli tieto, että eduskunta oli hyväksynyt uuden hallitus-

muodon, jonka mukaan Suomi oli riippumaton tasavalta.

Kuten sanoin, olin jo tätä ennen keskustellut paljon ja monen kanssa samasta asiasta. Tekee mieli yrittää rakentaa kuva pelkästään näiden mukana olleiden kertomasta. Se on kyllä vaikeaa, sillä luetun tiedon eliminoiminen on jokseenkin mahdotonta. Silti yritän.

Syksy 1917 on ollut sekava, monella tavalla raskas, maaliskuun vallankumouksen valoisista toiveita herättäneistä kevätpäivistä oli siirrytty pimeään, ankeaan syksyyn. Levottomuudet ja levottomuus lisääntyivät, huhut kulkivat, lokakuun vallankumouksesta tiedettiin yhtä, mutta ei aina toista. Krenskin valta ja aiheet. Eduskunnan hajottaminen ja uudet vaalit. Valtalaki. Itsenäisyysjulistus. Lakko. Huliganismi ja verityöt etelässä. Uutiskatko. Kaikkea varjosti neljättä vuotta jatkuva maailmansota. Ja maailmansotaa, vallankumousta, lakkoa ja jopa itsenäisyysjulistusta varjosti elintarvikkeiden puute, joka jo siihen mennessä oli satojentuhansien suomalaisitten kohdalla muuttunut nälöhädäksi.

Kun kuuli kerrottavan näistä tapahtumista, yksi muisti yhden, toinen toisen tapahtuman, kolmas kolmannen lisäpiirteen, ymmärsi, miksi loppujen lopuksi näiden silloisten nuorten mieleen oli ja on jäänyt niinkin vähän selviä muistikuvia jostakin määrätystä tapahtumasta. Itsenäistymisiä on kaikesta päätellen ollut tapahtumana selvä jo niin paljon ennen joulukuun 6:tta 1917,

että se toisaalta, ja varsinkin kun sanomalehdet eivät näy asiaa paljon kommentoineen, ei enää ollut tiedoksi tullessaan 7.—8. joulukuuta — hallitusmuodon hyväksyminen — uutinen, toisaalta se sitten hyvin pian ikään kuin hukkui ihmisten elämän täysin muuttaneen ja useimpia syvästi järkyttäneen kapinan, vapaussoidan ja kansalaissodan tapahtumien ja muistojen alle.

Näissä keskusteluissa tuli kuitenkin täysin vakuutuneeksi siitä, että kaikki valveutuneet suomalaiset, tyväestö yhtä hyvin kuin porvarilliset vallasväkineen, kuten termi silloin kuului, olivat itsenäisyysajatuksen takana ja että itsenäisyyden toteutti Suomen kansa itse. Kyllä siitä riemutiinkin, järjestettiin Oulussa-kin hallitusmuodon hyväksymisen jälkeen juhlatilaisuuksia ja kokouksia, ainakin Oulun lyseossa ja Työväentalossa, mutta riehakkaiksi osa suomalaisista oli äitynyt vain silloin maaliskuussa, kun keisari oli luopunut vallasta, "Niken" kuvat poistettu seiniltä, kun sortovuosina riistetty autonomia, itsemääräämisöikeus, oli palautettu. Silloin Oulun koulujen yläluokkalaiset uskalsivat uhmata jopa sellaisten mahtajien kuin Sake Westerlundin ja Häkin lidan arvovaltaa ja marssivat.

Eläköön isänmaa!

Tällainen kuin tämä kuva — pohja punainen, leijona keltainen — oli Veckanskrönikan nimisen ruotsinkielisen suomalaislehden Suomen lippu vielä tammikuun 12:ntena 1918.